

Utrecht 'maakt kennis' met de bibliotheek van de 21e eeuw

daagt uit tot het verleggen van grenzen

support bij achterstand én bron van verfijning

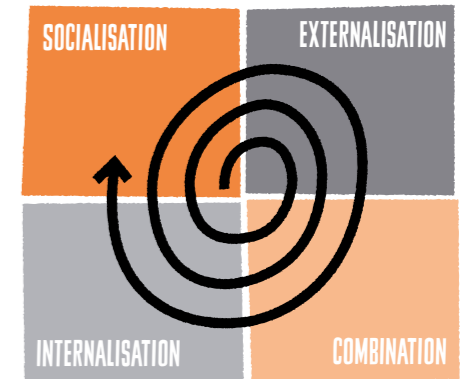
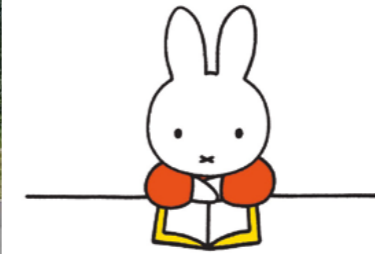
naast collectief ook connectief

de leesbaarheid van de wereld is veranderd

de plaats waar mensen samen kennis maken

libraries reflect who we are and what we share

growing up in public

fundamenteel pluriforme stad

kern	wereldgids 2.0	inclusie	huis van beschaving	kennis maken	stedelijke cultuur	burgerschap
emotie	hulp in de wereld	welkom	dierbare traditie	nieuwsgierigheid	levendig	lot in eigen hand
functie	wegwijzer	verbinden	civiele ankerplaats	samen onderzoeken	stad van kennis en cultuur	participatie
streven	toerusting	adhesie	kwaliteit van leven	synergetische creativiteit	pluriforme habitat	associatief burger

tags: bibliotheek, emancipatie, digitalisering, visie, serendipiteit, random, Utrecht, burgerschap, stedelijk, bridging, navigatie, gemeentebeleid, cultuur, elite, knowledge creation, verbeelding, third place

Utrecht 'maakt kennis' met de bibliotheek van de 21e eeuw

In 1994 verscheen het Unesco manifest, waarin de bibliotheek wordt beschreven als huis van beschaving: 'Vrijheid, welvaart en de ontplooiing van samenleving en individu zijn fundamentele menselijke waarden. Deze kunnen alleen worden gerealiseerd door goed geïnformeerde burgers, die in staat zijn hun democratische rechten uit te oefenen en een actieve rol te spelen in de samenleving. Constructief deelnemen aan het maatschappelijk leven en meewerken aan het vormgeven van de democratie zijn afhankelijk van voldoende opleiding en van vrije onbeperkte toegang tot kennis, wetenschap, cultuur en informatie. De openbare bibliotheek, de plaatselijke toegangspoort tot kennis, schept een essentiële voorwaarde voor levenslang leren, onafhankelijke besluitvorming en de culturele ontwikkeling van individuen en maatschappelijke groeperingen. Met dit manifest verklaart de Unesco, dat zij de openbare bibliotheek beschouwt als een stuwende kracht op de weg naar educatie, cultuur en informatie en als een essentiële factor bij de bevordering van vrede en welbevinden in de gedachten van mannen en vrouwen. De Unesco beveelt daarom nationale en lokale overheden met klem aan, de uitbouw van het openbare bibliotheekwerk te ondersteunen en er zich actief voor in te zetten.'

Veel mensen hebben positieve herinneringen aan de bibliotheek, vaak al vanuit hun vroege jeugd. Het is een plek vol belofte. Als je leespret eenmaal is ontwaakt vind je daar een oneindige bron om te lezen, te zoeken en uit te vinden. Het is spannend om er naar toe te gaan. Anders dan op school bepaal je zelf wat er je wilt doen. Niemand speelt daar de baas over. De mensen die er werken zijn er juist om je te helpen met zoeken en met interpreteren. Het enige moment dat de bibliotheek haar tanden laat zien, is als je te laat bent met inleveren. Maar verder is de bibliotheek er voor mij, een ontspannen plek, een bron, een wegwijzer, een gids in de wereld. In het begin van onze 21e eeuw verandert er veel voor

de bibliotheek. Vooral digitalisering, het internet en de nieuwe sociale media raken bibliotheken over de hele wereld in hun kern. Het boek lijkt naar de achtergrond te schuiven. Immers iedereen met een computer vindt informatie via Google en andere zoekmachines. Je kan over ieder onderwerp op het web toelichting, achtergrond, voorbeelden en instructie vinden in tekst en in beeld. En voor vrijwel ieder thema bestaan fora, communities en nieuwsgroepen om met anderen in contact te komen en in gesprek te gaan. Wat betekent dit voor de bibliotheek? Is er een nieuwe maatschappelijke rol voor de bibliotheek in deze ontwikkelingen? Spelen boeken daar een rol in? Speelt lenen daar een rol in? En wat betekent het specifiek voor de Utrechtse bibliotheek?

Al in de beroemde bibliotheek van Alexandrië (300 v.C.) was de bibliotheek, naast boekenbewaarkaats, ook een belangrijke publieke ruimte. Grenzend aan de kamers waar de collectie stond waren ruimtes voor werk, ontmoeting en gemeenschappelijke maaltijden. De bibliotheek was naast bewaarkaats van het collectief geheugen een belangrijk studiecentrum. In de bibliotheek werden geleerden uitgenodigd die de aanwezige kennis bestudeerden, samenvatten en verrijkten.

De echt grote verspreiding van leeszaalen en bibliotheken over de wereld is veel korter geleden. In de loop van de 20e eeuw werd de samenleving snel ingewikkelder. De behoefte aan geletterdheid en aan 'verheffing' van de arbeidersstand groeide daarmee en dat versnelde de ontwikkeling van bibliotheken. In 1990 was het aantal bibliotheken in Nederland met circa 1150 op zijn hoogtepunt. De openbare leeszaal van Utrecht (indertijd aan de Voetiusstraat) werd in 1908 een openbare bibliotheek en ging snel daarna ook boeken uitlenen.

Bibliotheken zijn voor de stad bijzondere publieke ruimten. Het is een plek voor iedereen, je bent er niets verplicht, er speelt geen competitie, geen oordeel, geen commercie en geen controle. Het is er herbergzaam, een veilige plek voor volwassenen en voor kinderen, niet alleen voor burgers, maar ook voor gasten van de stad. Het is een derde plaats tussen

werk en thuis, tussen formeel en informeel. Er heerst een publieke vertrouwdheid. De aanwezigheid van anderen werkt stimulerend, maar je hoeft er niks mee: je bent hier voor jezelf en hier neem je je lot in eigen hand. De sfeer is rustiger dan in de horeca, er is vrijwillige concentratie die vaak aanstekelijk werkt. Ook recent ontworpen centrale bibliotheken hebben een iconisch karakter. Verbonden met andere culturele gebouwen met een culturele functie vormen zij kathedrale huiskamers van de stad. Het is een platform waar veel mensen deel van willen uitmaken, waar je wilt zien en gezien wilt worden. Een plek voor culturele ontmoeting met de stad, met tradities en met anderen. Dit geldt op een lager schaalniveau ook voor bibliotheken in wijken.

Beschaving begint voor ieder individu persoonlijk met het ontdekken van de wereld. Dat ontdekken begint met het leren lezen en spreken van de talen die in je wereld gebruikt worden. Alfabetisering en bevorderen van goed begrijpend lezen zijn de kerntaken van een beschaafde samenleving. Inclusie is daarin sleutelwoord. Participatie kan pas echt als je de taal van je wereld doorgrondt. De bibliotheek heeft een belangrijke rol in het bevorderen van leesvaardigheid. Mensen die daarin een achterstand hebben verdienen extra aandacht. Anderzijds is beschaving pas robuust als er ook voortdurende reflectie en vernieuwing plaatsvindt via hogere en verfijnde kennis en cultuur. Tussen deze maatschappelijke taken en polen ligt het werkgebied van de bibliotheek. En juist deze breedte, gekoppeld aan een beschavingsopdracht, vormt voor veel medewerkers de diepere motivatie om in de bibliotheek te willen werken.

Utrecht is de centrale stad van het land en daarmee een knooppunt, niet alleen op ruimtelijk vlak. Het is de plek waar in de geschiedenis van Nederland steeds bestuurlijke, zakelijke, religieuze, militaire en culturele partijen bijeen zijn gekomen om zich tot elkaar te verhouden. Het verbinden van verschillen en verschillende partijen zit daarmee diep in het karakter van Utrecht. Dat maakt onze stad enigszins verheven, boven de partijen staand. Niet zozeer zelf partij, maar arbiter, intellectueel en reflecterend op kwesties van

anderen. In die zin is Utrecht, naast haar provinciale trekjes, uitgesproken stedelijk. Utrecht blijft pluriform, het bevordert verbinding tussen verschillende mensen en partijen, adhesie eerder dan cohesie. Utrecht is een principieel tolerante stad onverdroten bouwend aan het goede leven. Een stad die er trots op is door te gaan met emanciperen en integreren, waar nodig ook tegen hypes en modes in. Deze typerende eigenschappen van de stad sluiten opvallend goed aan bij wat een bibliotheek in de samenleving kan betekenen. Daarom past de bibliotheek naadloos bij de identiteit van Utrecht, via de bibliotheek laat de stad zichzelf zien.

De hippe term voor wat de bibliotheek al eeuwen doet is 'augmenting reality': verrijking van het alledaagse. De bibliotheek helpt om de wereld te lezen, te doorgronden en equipeert je om je plek erin te vinden. Die rol blijft ook nodig nu de leesbaarheid van de wereld zo sterk verandert. Daarmee leren omgaan is de alfabetisering van onze tijd en een kerntaak van de bibliotheek van de 21e eeuw. Het vereist wel omschakelen van de bibliotheek en haar mensen naar nieuwe talen, nieuwe kanalen, media en nieuwe vormen van duiding. Er hoort een nieuwsgierige, onderzoekende houding bij en openstaan voor het onverwachte. De bibliotheek is nooit af, zij reageert continu op haar gebruikers, op vraag en aanbod vanuit de stad en op ontwikkelingen in de actualiteit.

Waren het vroeger geleerden die in de bibliotheek kennis bewerkten en zo nieuwe kennis maakten, nu doen mensen dat steeds meer zelf en vaak ook met elkaar. Dat kan in een literaire leeskring zijn, een lotgenotengroep, een facebookcommunity, nieuwsgroepen en fora op internet, een reisgezelschap, scholieren en studenten die samen aan werkstukken werken, een actiegroep, mensen die samen sollicitaties voorbereiden, mensen die samen schrijven etc. etc. De bibliotheek stimuleert dat deze groepen de weg naar hen vinden en faciliteert hen actief. De Amerikaanse new librarian movement zegt hierover: 'The essential role of libraries is to enable communities to create knowledge.' In dit proces ontstaan nieuwe associaties en verbindingen, wordt informatie

van context voorzien, worden relaties gelegd met grotere verbanden, worden analyses verbonden met ervaringen en verhalen en wordt verbeelding gevoed. De nieuwe talen, kanalen en communities ontstaan door initiatieven vanuit nieuwe culturele voorhoedes. Deze nieuwe elite schrijft niet voor wat mensen moeten doen, maar biedt middelen aan waarmee zij het zelf kunnen doen. Het zijn de mensen die app's bouwen, die social media en nieuwe service-concepten ontwerpen en beheren, talkshows hosten etc. Zij dagen de oude wereld op allerlei mogelijke manieren uit. Naast boeken komen e-books, naast de krant komt blendle, naast cd's komt spotify, naast de makelaar komt funda, naast de taxicentrale komt uber en naast de hotels komt airbnb.

De bibliotheek was traditioneel sterk verbonden met de elite van het geschreven woord: valide informatie, geleerde kennis en artistieke cultuur. Daarnaast moet de bibliotheek nu ook de aansluiting maken met de nieuwe elites die nieuwe manieren van kenniscreatie mogelijk maken en deze bovendien voortdurend innoveren. Dat betekent actief aansluiting zoeken met organisaties in disciplines als gameontwikkeling, web- en interactiondesign. En ook aanwezig zijn op 'hot spots' van de creatieve industrie in de stad op plaatsen als Rotsoord, Basecamp Cartesius, Dutch Game Garden 030 en Fablab Utrecht. Door hier zichtbaar te worden sluit de bibliotheek ook aan bij jongeren en de ontwikkelingen in hun belevingswereld. De verbinding met deze nieuwe voorhoedes is fascinerend omdat het de bibliotheek opnieuw midden in het leven plaatst en ook omdat het de twee grote ambities van Utrecht, om stad van kennis en cultuur én participatiesamenleving voor iedereen te zijn, hoogwaardig combineert.

Holland Branding Group

Kernwaarden laten je kennismaken met de bibliotheek Utrecht

Kernwaarden bieden inspiratie, sturing, toetsing

Kernwaarden zijn bedoeld voor iedereen die werkt vanuit of voor de bibliotheek Utrecht

Kernwaarden maken communicatie over en vanuit de bibliotheek Utrecht makkelijker

Kernwaarden verbinden functionele en culturele aspecten

Kernwaarden verbinden waarden, publiek en professionals

